

BISERICA ȘI ȘCOALA.

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr.: pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA ȘI ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Litere preainalte.

La propunerea Ministrului meu de culte și instrucțiune publică printr'aceasta înțărăsc alegerea de episcop gr.-or. român al eparchiei gr.-or. române arădane, făcută de Sinod în persoana archimandritului Ioan I. Papp.

Viena, 27 Martie 1903.

Francisc Iosif.

Wlassics Gyula.

(Foaia oficioasă).

Nr. 1810/1903.

Parte oficială.

Subscrisul Consistor eparchial, ca organ legal, chemat a conduce afacerile diecesei în timpul de vacanță a scaunului episcopesc, convoacă prin aceasta în sensul §§-lor 89 și 90 din Statutul-Organic Sinodul nostru eparchial ordinar al diecesei Aradului la biserica noastră catedrală din Arad pe Dumineca Tomii, adică pe 13/26 Aprilie a. c. la 9 oare dimineața, în care zi, după terminarea serviciului divin, va urma deschiderea Sinodului în sala seminarului diecesan.

Poftim pe toți deputații aleși să ia parte la deschiderea Sinodului și la ședințele, ce vor urma.

Indatorați prin concludul Nr. 44 al Sinodului eparchial din 1901, aducem totodată la cunoștința Domnilor deputați sinodali, că pe viitor nici un concediu nu se va acorda fără de cuvenita motivare și dovadă a cererii de concediu, urmând a se procede în cas con-

trar întru toate conform ultimelor dispozițiuni din § 59 al Regulamentului afacerilor interne.

Arad, 29 Martie (11 Aprilie) 1903.

Pentru Consistorul eparchial
gr.-or rom. din Arad.

Ioan I. Papp, m. p.
Archimandrit.

Convorbiri

Intre un cercător și un încredințat.
Asupra ortodoxiei bisericii orientale.

De

FILARET

Mitropolitul Moscvei.

Convorbirea III.

Cercătorul: Doresc a mă încredința, dacă biserica orientală mărturisește curat dogma despre purcederea sfântului Spirit.

Incredințatul: Cuvintele Domnului sunt cuvinte curate (Psalm 11, 7). Biserica orientală mărturisește dogma purcederii sfântului Spirit chiar cu cuvintele ce Domnul Iisus Cristos a zis apostolilor: Când va veni Mângăitorul pe care eu îl voi trimite vouă dela Tatăl, Spiritul adevărului, carele dela Tatăl purcede, acela va mărturisi pentru mine (Ioan 15, 26). Și ce poate fi mai lămurit decât această declarație? Căci înseși cuvintele Domnului: carele dela Tatăl purcede, s'au introdus în Simbolul oriental de Părinții Sinodului al doilea ecumenic: Cred și în sfântul Spirit care dela Tatăl purcede.

Cercătorul: Originea acestei dogme este așa de curată, încât nu mi-se pare a da loc la nici o controversă; cu toate acestea, dogma în sine are un punct de deosebire în biserica orientală și cea occidentală.

Incredințatul: Da, teologii bisericii romane, cari tare s'au separat dela comuniunea universală, ne numesc pe noi *schismatici*, fiind-că în Simbolul nostru repetăm cuvânt cu cuvânt dogma astfel, precum a eșit din gura lui Iisus Cristos însuși! Ei voesc ca să adăogăm la cuvintele Domnului, și să zicem: *Care purcede din Tatăl și din Fiul!*

Cercătorul: Biserica occidentului recunoaște negreșit, că biserica orientului exprimă dogma purcederei sfântului spirit chiar cu cuvintele lui Iisus Cristos; dar dînsa cugetă poate că biserica orientală înțelege într'un chip greșit aceste cuvinte, sau mai bine zis, că nu le dă explicațiunea cuvenită.

Incredințatul: Să cercetăm aceste îndoieli. Și mai întâiu, tu presupui, că biserica orientală înțelege într'un chip greșit cuvintele lui Iisus Cristos privitoare la purcederea sfântului Spirit. Inșă nu iai aminte că părinții bisericii cari au compus simbolul, luminați fiind de lumina cea de sus, au prevenit această obiecțiune, cași când ar fi prevăzut-o?

Ei n'au inserat în Simbol nici o interpretațiune a cuvintelor lui Cristos, spre a nu da loc cestiunei: oare drept sunt interpretate aceste cuvinte? Dar au pus în Simbol chiar cuvintele Domnului, lăsând la judecata sănătoasă a fiecărui creștin îngrijirea de a le înțelege după sensul lor literar.

Mai gândești apoi, că biserica orientală este greșită în a nu adăoga la cuvintele lui Iisus Cristos explicațiunea trebuitoare. Dar Iisus Cristos după ce a zis apostolilor: *Spiritul adevărului care purcede dela Tatăl*, n'a judecat necesar a mai da acestor cuvinte nici o explicațiune.

Prin urmare, când biserica orientului reproduce cu exactitate aceiași termeni în simbolul seu, nu poate fi acuzată, că omite o explicațiune necesară. Ce este mai mult, biserica occidentului nu cere oare în acest cas ceva mai mult de cât o explicațiune?

Cercătorul: Și ce cere?

Incredințatul: Când zic eu, spre exemplu: *Sf-tul Spirit purcede din Tatăl*, adecă primește din Tatăl origina ipostasului seu, — eată o explicațiune. Dar când zic: *Sfântul Spirit purcede dela Tatăl, adecă dela Tatăl și dela Fiul*, este aceasta o explicațiune? Nu este aceasta mai ales adăogiunea unei idei cu totul nouă, care nu se află nici de cum în cuvintele lui Iisus Cristos? Dar cine poate îndrăzni să facă adausuri la cuvintele Domnului, mai cu osebite când este cestiune de un subiect așa de neînțeles ca origina și raporturile reciproce ale persoanelor sfintei Treimi, în sanctuarul cel mai intim al naturii divine?

Cercătorul: Mă unesc, că într'o mărturisire de credință, nu trebuie să se facă cuvintelor lui Dumnezeu adăogiuni fundate pe păreri neîntemeiate, și mai cu seamă adăogiuni cu totul arbitrare.

Inșă pentru înțelegerea cuvintelor lui Iisus Cristos de care vorbim acuma, nu este dator cineva să adaugă ceva luat din alte cuvinte ale Domnului?

Incredințatul: Ce înțelegi prin aceasta?

Cercătorul: Când Iisus Cristos zice despre sfântul Spirit: *Il voiu trimite*, aceasta nu înseamnă oare că sfântul spirit purcede și de la Fiul?

Incredințatul: Cât despre înțelesul acestor cuvinte ale lui Iisus Cristos: *Il voiu trimite*, tu poți întreba pe însuși Iisus Cristos. *Voiu ruga pe Tatăl meu*, zice el în același discurs cătră apostolii sei, și *El vă va da un alt mântuitor*, (Ioan 14, 16). Vezi dar, că expresiunea: *Eu îl voiu trimite din partea Tatălui* însemnează: Eu voiu ruga pe Tatăl meu, ca să vi-l dea. Astfel Iisus Cristos, ca să vorbim limba teologilor, rapoartă la sine nu *purcederea eternă* a sfântului spirit, sau *vecinica origină* a ipostasului lui, ci *trimiterea sa temporală* sau *distribuirea darurilor sale*. Și această putere de a trimite sfântul spirit, Iisus Cristos și-o atribuie, nu ca un drept propriu al persoanei sale, ci ca o putere împrumutată dela ipostasul Tatălui care este izvorul ei: *Eu îl voiu trimite din partea Tatălui meu*.

Cercătorul: Oare-cari susțin, din contră, că cuvântul *purcedere* înseamnă *vărsarea darurilor sfântului spirit*, sau *trimiterea temporală a sfântului spirit*.

Incredințatul: Dacă voești să examinezi dreaptațea acestei interpretațiuni aplică-o la cuvintele lui Iisus: *Va veni mângăitorul pe care eu vi-l voiu trimite dela Tatăl meu, Spiritul adevărului carele dela Tatăl purcede*. Pune, în loc de *purcede* se *trimite*, și vei avea: *Voiu trimite de la Tatăl meu pe Mângăitorul, spiritul adevărului, care se trimite dela Tatăl*. Nu vezi, că această interpretațiune desfigurează tot discursul făcându-l echivoc, încurcat, absurd?

Cercătorul: Dar cum se esplică mai drept aceste cuvinte ale lui Iisus Cristos în întregimea lor?

Incredințatul: Spre aceasta să observăm mai înainte de toate (și poți să verifici această observare cetind tot discursul lui Iisus Cristos cătră apostoli, în care se află cuvintele de care ne ocupăm) să observăm, zic, că intențiunea lui Iisus Cristos era de a mângăia pe apostolii sei pentru fiitoarea sa separațiune de dînsii. În acest scop, zice el, *Mângăietorul va veni*. Aceste două cuvinte sunt indefinite, și ele nu dau încă auzitorilor lor o întregă mângăiere. *El va veni*: De unde va veni? Unde se va duce? Această ve-

nire va avea ea oare-care raport cu apostolii? *Mângăitorul*; Cine este acest mângăitor? Este un om plin de spiritul lui Dumnezeu? Este un ânger? Acest mângăitor poate el dispensa pe apostoli de absența Fiului lui Dumnezeu? Iisus Cristos răspunde la aceste îndoeli în continuarea discursului său. De unde va veni acest mângăitor? *Eu îl voi trimite* (adecă din partea unde mă duc), zice Iisus Cristos. Unde se va duce el? Va veni la apostoli: *Mângăitorul, pe care vi-l voi trimite*, zice Domnul ucenicilor sei. Dar este un om, este un ânger acela care va fi trimis? Nu; eu îl voi trimite, zice Iisus, nu din partea oamenilor, nici din partea ângerilor, ci *dela Tatăl*. Aceste îndoeli deslegate rămân să răspundem la o altă chestiune, mult mai însemnată și mai grea; adecă: *Cine este acest mare Mângăitor ce Fiul lui Dumnezeu va trimite din partea lui Dumnezeu Tatăl*? Este oare acesta Fiul lui Dumnezeu, căruia, după înviere, *i-s-a dat toată puterea în ceriu și pe pământ* (Mateiu 28, 18)? Cum se face că anume la această epohă voeste el să trimită pe mângăitorul, nu dela sine, nu prin propria sa putere divină, ci *dela Tatăl*? Pentru a deslega aceste îndoeli, Iisus Cristos descrie în fine însași natura mângăitorului: Acest Mângăitor, zice el, este *Spiritul adevărului, carele purcede dela Tatăl*; cași cum ar fi zis: *»Eu îl voi trimite din partea Tatălui, pentru că aceasta pe care voesc să vi-l trimit nu este un spirit creat și supus puterii mele, ci este spiritul care-și trage dela Dumnezeu Părintele originea eternă a ipostasului său divin.*»

Cercătorul: Dar Iisus Cristos mai zice despre spirit: *Va lua dintr'al meu* (Ioan 16, 14).

Incredințatul: Adaugă la aceste cuvinte cele ce urmează și vei vedea la ce se rapoartă ele: *Va lua dintr'al meu și va vesti vouă*. Adecă sfântul spirit va lua dela Fiul lui Dumnezeu, primul învățător al apostolilor, *ceea-ce le va anunța*, adecă *adevărul, doctrina*, precum se zice mai sus în același discurs a lui Iisus Cristos: *„Când va veni acest spirit al adevărului, vă va învăța pe voi tot adevărul; căci el nu va vorbi dela sine, ci vă va spune tot ceea-ce va fi auzit și vă va anunța lucrurile cele viitoare* (Ioan 16, 13).«

Toate acestea, după cum vede ori cine, n'au nici un raport cu purcederea eternă a sfântului spirit.

Cercătorul: Fiul lui Dumnezeu a zis: încă *Tot ce are Tatăl este al meu* (Ioan 16, 15). Prin urmare și purcederea sfântului spirit este dela el, sau depinde și de el ca și dela Tatăl.

Incredințatul: Dar Fiul lui Dumnezeu mai zice Tatălui și acestea: *Tot ce este al meu este al tău* (Ioan 17, 10). Cu toate acestea nu putem conchide nici cum că *întruparea este și al Tatălui*, sau aparține Tatălui ca și Fiului. Prima d-tale

conclușiune în privința sfântului spirit este așa dar tot așa de puțin valabilă ca și aceasta.

Cercătorul: Sfântul apostol Pavel numește pe sfântul spirit *spiritul Fiului* (Galat. 4, 6).

Incredințatul: Pentru a înțelege bine această espresiune, să examinăm cuvintele apostolului în întregimea lor: *»Pentru că sunteți prunci zice el, Dumnezeu a trimis în inimile voastre spiritul Fiului său care strigă Părinte, Părintele meu.*»

Vezi dar că aceste cuvinte sau zis despre sfântul spirit nu în accepțiunea cea mai esactă a acestui nume, reprezentând unul din ipostasele eterne ale dumnezeirii, ci în sensul darurilor spiritului lui Dumnezeu trimise în inimile credincioșilor. Prin meritele sale dumnezeescul Fiul, care s'a întrupat, a dobândit dela Dumnezeu Tatăl, dacă îndrăsnesc a vorbi astfel, proprietatea acestor daruri; și în virtutea acestui drept are el puterea de a distribui aceste daruri oamenilor, care fără meritele lui Iisus Cristos ar fi străini de tot ceea ce este dumnezeesc.

Această idee este exprimată într'un chip lămurit de profetul David. Adresându-se către Fiul lui Dumnezeu, pe care-l vede deja îmbrăcat în trupul nostru, și după această umiliațiune suveran înălțat de Dumnezeu, a strigat: *Te-ai suit la înălțime, ai robit robime, luat-ai daruri, pentru ale împărți oamenilor* (Psalm. 58, 18). Nu este de mirat ca aceste daruri, *darurile sfântului spirit*; dobândite și distribuite oamenilor în virtutea meritelor Fiului lui Dumnezeu, să fie numite *spiritul Fiului lui Dumnezeu*. Prin urmare aceasta espresiune nu dă nici o idee despre *originea eternă a ipostasului sfântului spirit*.

Cercătorul: Mai știm încă că Fiul lui Dumnezeu a comunicat sfântul spirit Apostolilor *sufând asupra lor* (Ioan 20, 22). Prin urmare, sfântul spirit purcede și de la Fiul.

Incredințatul: Nu mai puțin se știe că Apostolii au comunicat sfântul spirit prin punerea mânilor (Fapte 8, 7). Putem zice prin urmare, că sfântul spirit purcede și dela Apostoli!

Acestea sunt două deducțiuni în totul analoge; dacă cea din urmă este fal-ă, cea dintâiu nu dovedește nimica.

Cercătorul: Ce zici dar despre purcederea sfântului spirit și de la Fiul?

Incredințatul: Tocmai aceea ce a zis vechia Biserică orientală și ecumenică în Simbolul său: adecă nimică.

Convorbirea a IV-a.

Cercătorul: Mi-a spus cineva, că fericitul Augustin esplică într'un chip plin de spirit taina sfintei Treimi, comparând ipostasurile dumnezeirii cu facultățile sufletului omenesc. Nu cunoști partea

aceea din operele sale, unde vorbește el despre aceasta ?

Incredințatul: Acest loc se află în cartea XV despre sfânta Treime, cap 27. Îți voi traduce aceste cuvinte. La finele operei sale, Augustin se adresează către sufletul său și zice: »Tu ai văzut multe lucruri adevărate, nu cu acești ochi cari pricep obiectele colorate, ci cu ochii ce cerea Profet-Impăratul: *Ochii mei să vadă dreptăți* (Psalm. 15, 2). Tu ai văzut multe lucruri adevărate, și le-ai distins de lumină și fixează-i asupra ei, dacă poți. Căci numai așa vei vedea care este distanța dintre nașterea cuvântului lui Dumnezeu și purcederea Spiritului lui Dumnezeu (doni dei): Pentru aceasta Fiul unic n'a zis că sfântul Spirit se naște din Tatăl (căci atunci sfântul Spirit ar fi fratele său). dar' că purcede din Tatăl. Așa, pentru-că este o comuniune de aceeași fire între Tatăl și Fiul, sfântul Spirit se numește Spiritul amândurora și nu (să nu fie) Fiul amândurora. Dar' tu nu poți fixa privirile asupra acestei taine, spre a o străbate într'un chip vederat și distinct; o știu aceasta, tu nu poți; spun adevărul, îl spun mie însumi; simt ceea-ce este mai presus de priceperea mea. Cu toate acestea lumina dumnezeiască te face a vedea în tine însuși trei lucruri, în care poți să recunoști imaginea Preasfintei Treimi, a acestei Treimi ce nu o poți încă străbate cu ochii fișii. Ea îți arată că un adevărat *cuvânt* se naște în tine din știința ta (scientia tua), îndată ce aceasta se află în tine: adecă, că noi zicem în noi înșine aceea ce știm, deși încă nu pronunțăm și nu avem în cugetare nici un sunet care să aibă o însemnare în limba vre-unui popor; dar' *cugetarea* noastră (cogitatio) se formează din ceea-ce *știm* și este în Spiritul celui ce cugetă, imaginea cea mai fidelă a *cunoștinței* (cognitio) care se găsea în memorie și aceste două lucruri care sunt ca un Tată și Fiul său (parens ac proles). sunt unite unul cu altul prin un al treilea lucru, adecă prin *voință* sau *amoare* (dilectio), cu toate că această *voință* purcede asemenea din *cunoștință* (cognitio), căci nimenea nu vrea ceea-ce nu cunoaște, și despre care nu știe nimica, însă *voința* nu este imaginea *cunoștinței* (cognitio). Astfel aceste facultăți ale sufletului, lesne de înțeles, ne fac a întrevădea că este oare-care diferență (distantia) între *naștere* și *purcedere*; pentru-că a privi cu cugetarea nu este același lucru ca a dori sau a iubi (perfuri) cu *voință*, după-cum fie-care poate să vadă și să distingă însuși.«

Eată cuvintele fericitului Augustin. Să tragem din ele ideile cele mai principale care se cerespund reciproc, și să le punem una în fața celeialalte.

Știința sau cunoștința este Tatăl. Cuvântul

sau cugetarea este Fiul. *Voința* sau *amoarea* este sfântul Spirit.

Voința provine din cunoștință. Sfântul spirit purcede din Tatăl.

Cercătorul: Dar pentru ce nu se zice că *voința* provine din *cunoștință* și din *cugetare* ?

Incredințatul: Ai voit să știi, cum esplică Augustin taina purcederii sfântul spirit și ți'am arătat. Alta însă este întrebarea de a ști pentru ce o esplică într'acest chip și nu într'altul. Nu mă însărcinez a fi interpretul sau într'un cas unde el caută să esplice aceea ce este neesplicabil și necuprinsibil.

Cercătorul: Așa el esplică un obiect supra-natural și necuprinsibil printr'un lucru natural și cuprinsibil.

Incredințatul: Nu știu însă dacă lucrul natural și necuprinsibil ce a ales corăspunde lucrului supranatural și necuprinsibil ce întreprinde a esplica.

El pretinde că ipostasul sfântului spirit este în Dumnezeu ceea ce *voința* sau *amoarea* este în om. Dar eu găsesc în cuvântul lui Dumnezeu, că *amoarea* nu este atributul unei singure persoane a Treimei, ci mai ales al firei dumnezeiești în genere după cum ni-a spus sfântul Apostol Ioan; *Dumnezeu este dragoste* (Ioan 4, 8); eu ved că dragostea o atribue, în mai multe locuri, lui Dumnezeu Tatăl; că însuși Fiul lui Dumnezeu, esplicând Apostolilor natura sfântului spirit, îl numește *Spiritul adevărului* (Ioan 15, 26), eară în ceea ce privește darurile particulare sfântul spirit se numește *spiritul înțelepciunii și al inteligenței*, *spiritul sfatului și al tăriei*, *spiritul științei*, *al pietății și al temerei de Dumnezeu* (Isaia 11, 23).

Cercătorul: Să lăsăm aceasta analogie între *ipostasul sfântului spirit și voință sau dragoste*. Aceasta nu este decât o suposiție cu totul personală a fericitului Augustin; în tot cazul, pentru-ce să nu zicem că *iubirea* provine și din *cunoștință* și din *cugetare* ?

Incredințatul: Mi-se pare, că aceasta nu este cu totul greu de esplicat. Să esaminăm *cunoștința, cugetarea și iubirea* într'un anume cas. De exemplu, cunoști d-ta pe tatăl d-tale ?

Cercătorul: Fără îndoială.

Incredințatul: Cugeți la el ?

Cercătorul: Negreșit.

Incredințatul: Îl iubești ?

Cercătorul: Nimenea nu s'ar putea îndoii despre aceasta.

Incredințatul: Ei bine, iubești pe tatăl d-tale pentru că cugeți la el, sau cugeți la dînsul pentru că-l iubești ?

Cercătorul: Nu știu ce să mai zic. Iubesc pe tatăl meu, fiind-că cuget la el ca la un tată, și cuget la dînsul pentru că-l iubesc.

Incredințatul: Destul atâta. Nu poți zice însă pozitiv, că iubirea ce ai pentru tatăl d-tale provine din cugetare. Dar spunemi, iubești pe tatăl d-tale chiar și atunci când nu cugeți la dînsul?

(Va urma.)

Regulament

pentru examenele de cvalificațiune învățătoarească în diecesa română gr.-or. a Aradului.

§. 8.

Examenul de cvalificațiune se compune din 3 părți și anume:

1. Examenul *scripturistic*.
2. examen *verbal teoretic*,
3. *încercarea abilității practice în metoda de instrucțiune* (exerciții în școala de aplicațiune).

Examele de cvalificațiune se încep cu examenul scripturistic, se continuă cu cel verbal și se termină cu lecțiunile de probă în școala de aplicațiune (încercarea desterității în metoda de propunere).

§. 6.

Stabilirea temelor pentru examenul scripturistic se efectuește în modul următor:

1. Directorul preparandial provoacă pe profesorii de specialitate se designeze atât din limba română cât și din limba maghiară câte 3 (trei) teze, ear' din matematică (aritmetică și geometrie) câte 6 (șase) teze;
2. subiectele tezelor din limba română au să fie luate din *științele pedagogice* și potrivite pentru-ca din prelucrarea lor să se poată vedea atât maturitatea candidaților în cugetare, cât și abilitatea lor în stilizare;
3. subiectele temelor din limba maghiară să se iee din literatura maghiară sau din istoria patriei;
4. Tezele din matematică să fie alese cu privire la trebuințele școalei populare elementare.

Direcțiunea preparandială va trimite toate aceste teze în plic sigilat Venerabilului Consistor, ear' acesta va alege pentru examenele scripturistice din limba română și limba maghiară câte 2 (două) teze, ear' din matematică 4 (patru) teze și le va retrimite sub plic sigilat earăși direcțiunei.

§. 10.

La începutul examenului scripturistic directorul însoțit de profesorul de specialitate și totodată de acel profesor, care este designat să supravegheze, intră în sala de examen și prin o vorbire scurtă spune candidaților cum vor avea să procedă la lucrarea temelor scripturistice făcându-i totodată atenți, că nu le este permis să aducă cu sine manuale didactice sau alte cărți ajutătoare, afară de dicționar și nici să imprumute lucrările unul dela altul.

Apoi directorul desface plicul cu tezele și le publică.

Fie-care elev e îndreptățit a-și alege și a prelucra una din tezele publicate.

§ 11.

Examele scripturistice se vor face în prima jumătate a lunii Iunie (respectiv Februar) în 3—4 zile consecutive, fixate de conferința profesorală; pentru lucrarea fiecărei teze se va destina câte o jumătate de zi (dela 8—12 a. m. sau 3—6 p. m.) așadară de tot 3 (trei) jumătăți de zile.

§ 12.

Candidații vor avea să concipieze temele mai întâiu pe impur și apoi să le purizeze (fracto margine) cu îngrijire, pe o coală de bărtie curată.

La fie-care lucrare purizată să se alătore și conceptul (impurul). Pe exteriorul coalei se va scrie: „*Lucrarea din . . . a lui N. N.*“

§ 13.

Temele scripturistice se vor lucra sub controla membrilor comisiei esmiși pe rînd, pe timp de câte 2 oare de către comisiunea examinătoare.

§ 14.

Membrul însărcinat cu supraveghierea, primește lucrarea dela fiecare candidat atunci, când i-o prezintă respectivul, însă în limitele termenului ficsat (de 4 oare); apoi petrece într'un registru, care conține într'o rubrică Nr. curent, în a doaua numele candidatului, în a treia titula temei lucrate, în a patra timpul (oara și minutul) când a primit lucrarea și în a cincia observări eventuale. La finea termenului (de 4 oare) profesorul supraveghietor, cere și temele nepripute până atunci (chiar și dacă vre una nu ar fi gata) le înregistrează și pe aceste și toate la olaltă (dimpună cu registrul temelor subscris de el) le prezintă directorului preparandial.

§. 15.

Directorul distribue lucrările scripturistice respectivilor profesori de specialitate. Profesorii le censurează și le *clasifică* și anume: „distins“, „bine“, „suficient“, și „nesuficient“ și de nou le redau directorului. Temele din limba română (cu subiect pedagogic) le va censura atât profesorul de pedagogie, (din punct de vedere al conținutului) cât și profesorul din limba română (din punct de vedere al limbei.) Apoi întreaga comisiune esaminătnare se va întruni în o conferință, în care va decide, pe basa lucrărilor scripturistice, cari dintre candidați se pot admite la examenul verbal, și cari sunt de a se respinge. La această conferință va participa și inspectorul regesc cu vot la tema din limba maghiară.

§ 16.

Dacă din cele trei teme ale cutărui candidat 2 (două) sunt „nesuficiente“ candidatul nu se va admite la examen verbal; dacă însă abține numai una notă de nesuficient, atunci se va admite la examenul verbal, avînd a fi esaminat mai strict.

§. 17.

Pentru-ca censurarea și clasificarea temelor scripturistice să se poată efectui cu deplină conștientiositate între examenul scripturistic și cel verbal se va lăsa un interval de timp, de *cel puțin o săptămână*.

§ 18.

Înainte de a se începe examenele verbale, directorul are să se îngrijească de un *catalog alfabetic rubricat* al candidaților și anume:

1. Pentru notarul comisiei;
2. pentru esmisul consistorial;
3. pentru directorul preparandial;
4. pentru reprezentantul (reprezentanții) statului.

Rubricile acestui catalog au să fie următoarele patru, pentru fiecare studiu:

1. Întâia pentru notele examenului final de clasă;
2. a doua pentru examenul scripturistic;
3. a treia pentru examenul verbal de calificare;
4. a patra pentru notele ce sunt de a se induce în diploma.

Notele examenelor finale de clasă să fie induse în catalog deja înainte de ținerea conferințelor asupra temelor scripturistice.

§ 19.

Studiile examenului verbal de calificare sunt următoarele:

1. Religiuinea;
2. Studiile pedagogice (Psihologia, Metoda și Istoria Pedagogiei).
3. Eserciii în școala de aplicațiune;
4. Limba și literatura română;
5. Limba și literatura maghiară;
6. Istoria patriei și cea universală;
7. Constituția patriei și a bisericii rom. ortodoxe;
8. Geografia;
9. Matematica (Aritmetica și Geometria);
10. Fisica;
11. Istoria naturală;
12. Cantul și tipicul.

§ 20.

Examinările orale din fiecare studiu le conduce *profesorul de specialitate* (adeca acel profesor, care propune studiul respectiv în preparandie).

Din limba maghiară, afară de profesorul de specialitate, va putea adresa întrebări și *inspectorul regesc de șeole*.

§ 21.

Candidații vor fi provocați să răspundă în *ordine alfabetică, în grupuri de câte 4—5 inși*.

Profesorul de specialitate va designa prealabil întrebările.

§ 22.

Intr'o jumătate de zi (8—12 a. m. și 4—7 p. m.) se vor examina câte 6—8 candidați, deci într'o zi *cel mult 12—16*.

§ 23.

Nota răspunsului verbal o însemnează în catalogul său, atât profesorul de specialitate, cât și directorul și esmisul consistorial și reprezentantul statului.

§ 25.

Examenul din *exercițiile în școala de aplicațiune* (din desteritatea în metoda de propunere) se va ținea în școala de aplicațiune, în prezența unui membru din comisiune, (la temele din limba maghiară în prezența inspectorului regesc, respective a reprezentantului statului) a profesorului de Metodică și a învățătorului școlii de aplicațiune.

§ 25.

Cu o zi înainte de examenul practic, profesorul de Metodică în conțelegere cu comisiunea examinătoare va designa pentru fie-care candidat *câte 2 teme* și anume: *una română și una maghiară*. Candidații vor avea să lucre în scris aceste teme și să le presinte comisiunii respective profesorului de Metodică înainte de a proceda la propunerea practică a aceleia. O lecțiune are să dureze cel puțin $\frac{1}{4}$ de oră și cel mult $\frac{1}{2}$ de oră.

§ 26.

La constatarea rezultatului în propunerea practică, comisiunea are să fie cu deosebită atențiune la modul cum știe aplica candidatul cunoștințele sale teoretice în praxă, ce abilitate posed de a comunica cunoștințele în formă potrivită cu gradul de dezvoltare intelectuală a elevilor, întru cât e capabil de a deștepta și a menține atențiunea și lucrarea spontană a acestora și în fine dacă și întru cât e capabil de a susține disciplina.

§ 27.

După încheierea examenelor verbale comisiunea se întrunește în conferință, judecă asupra rezultatului și stabilește *nota finală* din fiecare obiect de învățământ, ear' pe basa notelor obținute din toate obiectele: *nota generală*.

Relativ la stabilirea notei generale va servi de cinozură următoarea regulă: dacă nota „distins“ precumpenește la număr față de notele „bine“ și „suficient“ atunci nota generală va fi „distins“; dacă nota „bine“ prevalează atât față de „distins“ cât și față de „suficient“, atunci nota generală va fi „bine“; în fine precumpenind „suficienții“, nota generală va fi „suficient“.

Nota de „suficient“ din științele pedagogice și probele de lecțiuni în școala de aplicațiune împedecă sub ori-ce împrejurări a se da de notă generală „distins“ și prevalează peste tot la stabilirea notei generale.

La stabilirea notei din limba maghiară inspectorul regesc încă are vot.

Imediat după conferința finală presidentul în fața comisiunii comunică candidaților în public rezultatul examenelor.

§ 28.

Fie-care învățător, care dorește a-și îndrepta nota generală „suficient“ în „bine“ sau în „distins“ o poate

face aceasta prin depunerea unui nou examen verbal și în școala de aplicațiune; însă aceasta încercare este admisă numai după funcțiune de cel puțin un an, ca învățător.

§ 29.

Dacă cutare candidat a obținut nota de „nesuficient“ din 3 sau mai multe studii, atunci acela va avea să repețească examenul din toate studiile, însă numai după cel puțin un an de zile.

Ear' dacă cutare candidat a căpătat nota „nesuficient“ din unul sau două obiecte, atunci va avea să facă examen de emendare numai din aceste studii la termenul proxim, fără a se mai supune examenului scripturistic.

Acei candidați, cari au fost respinși de 2 ori, nu se mai admit la examen de cvalificațiune.

§ 30.

Despre întreg actul examinării să ia protocol, în care se introduce: datul examinării, numele candidatului, numele membrilor comisiunii, studiile de examinare, notele speciale și generale. Acest protocol îl vor subscrie presidentul, comisarul consistorial, inspectorul regesc (eventual și reprezentantul statului) și toți membrii comisiunii.

§ 31.

Pe baza acestui protocol, comisiunea va libera respectivilor candidați *Testimoniu de cvalificațiune învătătorească*. (Vezi Adnexa).

Testimoniul de cvalificațiune îl vor subscrie: presidentul, inspectorul regesc și toți membrii comisiunii.

Testimoniile vor fi provăzute cu sigilul institutului.

§ 32.

Comisiunea transpune cu raport din cas în cas aceste protocoale Consistorului, care la rîndul său le împrotocolează unul câte unul și pe baza acestora se face o Matriculă, în care este a se induce numărul curent, numele și naționalul candidatului; notele speciale și generale ale fie-cărui candidat. Aceasta Matriculă o subscriu presidentul și notarul comisiunii examinătoare.

§ 33.

Acest Regulament intră în vigoare îndată după aprobarea din partea Ven. Consistor diecesan.

Arad, în Ianuarie 1903.

Roman Ciorogariu,
director.

Acest Regulament s'a aprobat în ședința senatului școlar a Consistorului gr.-or. român din Arad, ținută în 15/28 Februarie 1903, sub Nr. 473/1903.

Arad, 19 Febr. (4 Martie) 1903.

Ioan I. Papp,
protosincol-președinte.

(L. S.)

Vasilie Goldiș,
secretar consistoria

CRONICA.

* *Adunarea generală a fondului preotesc* este convocată la Arad pe Sămbătă în 12/25 Aprilie a. c. la oarele 9 a. m. în sala ședințelor consistoriale.

* *Pentru fondul tinerimii.* Direcțiunea institutului ped.-teol. de nou roagă de domnii colectanți, să voiască a retrimite colectele, ca să-și poată încheia astfel socotelile.

* *Convenire de 10 ani.* Cu iubire frățească rugăm pe toți acei colegi, cari au frecventat cu noi deodată institutul pedagogic gr.-or. român din Arad, în anii 1890/1 1891/2 și 1892/3 să binevoiască a avisa locuința și postul lor cu d-nul Ioan Czáró, director la școala de stat în Rakovicza (comit. Temes), pentru arangearea convenirei de 10 ani, ce se va ținea în ferria școlară a anului curent în Arad. *Ioan Czáró, Paul Vlajic, Petru Muntean, Romul Roman, Avram Blaj.*

* *Pentru fondul de ajutorare al elevilor dela Seminarul diecesan rom. gr. or. din Arad* s'au adunat următoarele sume:

Colecta Nr. 542 dela oficiul parochial din Gurbediu — prin colectantul Iosif Illeș, preot: Iosif Illeș, paroch 1 cor.; Ioan Bonce 60 fl.; Anna Berte 40 fil.; Vantie Bonce 20 fil.; George Boloș 20 fil.; Dimitrie Baiduc 20 fil.; cu tasul s'au adunat în sf. biserică din Gurbediu 50 fil. De tot 3 cor. 10 fil.

Colecta Nr. 214 dela oficiul parochial din Bacamezeu — prin colectantul Laurențiu Barzu, preot: Laurențiu Barzu, paroch 1 cor.; Biserica română gr.-or. 1 cor.; Toma Rujeu 20 fil.; Antonie Sirca, inv. 50 fil.; Petru Carapangea 20 fil.; Ananie Lungu 20 fil.; (nedescifrabil) 20 fl.; George Nistor 20 fil.; Avram Popovici 20 fil.; Emilian Galetariu 20 fil.; Eftimie Remețean 10 fil.; Nicolae Lungu 10 fil. De tot 4 cor. 10 fil.

Colecta Nr. 109 dela oficiul parochial din Slatina prin colectantul Ioan Tirla, preot: cu tasul s'au încasat dela credincioși 66 fil.; Biserica română gr.-or. din Slatina 1 cor.; Ioan Tirla, paroch 1 cor. De tot 2 cor. 66 fileri.

Colecta Nr. 321 dela oficiul parochial din Igrîș — prin colectantul Ioan Hălmăgian, preot: Biserica română gr.-or. din Igrîș 3 cor.; Valerie Mioc 40 fil.; Ioan Tripa, notar comunal 5 cor.; Lichtfusz Ede, irnok 1 cor.; Panker Adolf 80 fil.; Costa Țiaran, jude comunal 20 fil.; Nicolescu Mihai, econom 1 cor.; Gașpar Mihaiu Blăju, econom 40 fil.; Ionescu Ign., scrietor 50 fil.; Panait Boierescu, inv. 50 fil.; Petru Arsițiu, inv. 50 fil.; Cristina Zab, învățătoare 50 fil.; Virgil Negru, preot 2 cor.; Simeon Crista 1 cor.; Ioan Hălmăgian 1 cor. 20 fil. De tot 18 cor.

A încurs pe aceste 4 colecte suma de 27 cor 86 fil.
Suma intrată până aci 1557 „ 28 „

La olaltă 1585 cor. 14 fil.

* *Biblioteca „Poporului Român“* Nr. 6 conține: Două conferințe populare, cu un adaus de diferite sfaturi practice, de *George Maican*, învățător. — Prețul 20 fil. — Se poate comanda din Budapesta, Str. Vörösmarty Nr. 60 a.

* *Inconvenientul calendarului gregorian.* Sub titlul: „Când ar trebui să serbăm est-timp Dumineca Paștilor?“ organul cercurilor catolice „Tiszántul“, din Oradea-Mare scrie următoarele:

Hotărârile primului sfânt Sinod dela Nicea, relative la serbările Paștilor cuprind următoarele: a) Înțâia zi de Paști cade totdeauna pe zi de Duminecă. b) Paștile cad în prima Duminecă după luna plină de după ecvinocțiul de primăvară. c) A se ținea paștile de-odată cu ale Evreilor nu este permis. Acest ultim punct se obsearvă așa, că dacă luna plină cade pe Duminecă, Paștile se serbează peste o săptămână.

Ce va fi în 1903? Luna plină se ivește la 12 Aprilie ora 1.18 min. după miezul nopții, ear' Paștile sunt puse pe aceeași zi. Paștile evrești cad întotdeauna pe ziua cu lună plină, căci prima zi a Nisamului, ca a tuturor lunilor, cade pe lună nouă, ear' 15 cade pe lună plină. Așa că în anul acesta avem Paștile de-odată cu Evreii.

Din ce cauză? După calendarul bisericesc epacta e o cifră romană care poate să se întindă dela I—XXX (cea din urmă se însemnează cu stea), și acest semn se schimbă în fiecare an, dar' e stabil pentru decursul unui an. Ziua lângă care e pusă această cifră este, în care zi e lună nouă.

Dar' fiind-că la calendarul bisericesc nu se poate ținea socoteală de deosebiri de minute ale calendarului astronomic, s'a luat un termen mediu, după care distanța dela o lună nouă la alta este de 29 și jum. zile (exact 29 zile 12 ore 44 m. 29 s.) Aceasta este cauza pentru care e deosebire între timpul real și socoteala timpului. Așa este și în anul acesta. Căci dacă ne-am ține strict de regulă: ar trebui să fie Dumineca Paștilor la 19 Aprilie; după-cum biserica orientală de fapt atunci o și ține.

Deosebiri în durata schimbării de lună provin de-acolo, că nici pământul nici luna nu se învîrtesc în formă de cerc exact, ci cu cotitură și cu altă viteză în apropierea decât în depărtarea dela soare și dela pământ.

Paștile din anul acesta, ale bisericeii latine, deci, nu congruiază cu situația faptică astronomică, pentru-că le ținem nu după luna plină ci în ziua de lună plină, — ceea-ce este contrar decisiunilor Sinodului din Nicea.

Concurs.

Pentru îndeplinirea parohiei **Dsosan-Gurbești** protopiatul Beiușului devenită văcanta prin îndepărtarea preotului Mihai Caba la parochia Șuiug se escrie concurs cu termen de alegere ziua de **27 Aprilie** (10 Maiu) a. c.

Beneficiul anual constă din: a) 8 jugere 1064□ pământ arător; b) casa parochială cu intravilan de 1 h. 400□; c) birul preotesc; 3) stolele dela funcțiunile obveninde, ear din partea Înaltului Guvern ajutorul decretat de 284 cor. 70 fl. pentru aceasta parochie.

Recurenții sunt poftiți a-și înainta petițiunile adresate către comitetul parochial din Ds. Gurbești subscrisului protopresbiter în Răbăgani până la 25

Aprilie (8 Maiu) inclusive, ear recurenților pe lângă observarea §-ului 18 din Regulament li-să dă voe a se presenta în cutareva Dumineca ori sərbătoare la bisericile din sus atinsele comune — pentru a-și areta desteritatea în rituale.

Comitetul parochial.

Cu știrea și invoirea mea: **ELIA MOGA**, protopresbiterul Beiușului.

—□—

2—3

În sensul concludului Ven. Consistor din Oradea-Mare de sub nr. 277 a. c. pentru parochia vacantă **Hinchiriș**, în tractul Vașcoului se escrie concurs, cu termen de **30 zile** dela prima publicare.

Dotățiunea e cea cuprinsă în coala de fasonare B, și anume: a), birul preotesc, câte o brădie de bucate prețuit în bani 150 cor.; b), din stole 102 cor.; c), relut de cortel 80 cor.; d), întregirea dela stat 566 coroane.

Recurenții vor avea a-și trimite petițiunile lor ajustate conform Regulamentului în termenul prescriș în Beiuș la subscrisul.

Beiuș, la 17/30 Martie 1903.

În conțelegere cu comitetul parochial **VASILIE PAP**, protopopul Vașcoului.

□—

2—3

Licitațiuni minuende.

Comitetul parochial gr.-or. din comuna bisericească **Șistaroveț** cu aprobarea Veneratului Consistor diecesan din Arad cu datul 10/23 Octomvrie 1902 Nr. 5896, deschide licitație minuendă pentru acoperirea sfintei bisericeii cu tinichea (pleh). Prețul estimării e 2400 cor.

Licitația se va ține în 8/21 Aprilie la 10 ore în sfânta biserică. Condițiunile se pot vedé la oficiul parochial în fiecare zi.

Întreprinzătorii pot licita și verbal și prin ofert depunând 10% ca vadiu.

Comitetul parochial.

—□—

2—3

Pe basa Înaltei încuviințări a Prea Veneratului Consistor gr.-ort. român din Arad cu datul 7/20 Martie Nr. 840 și 1059/1903 se publică licitațiune minuendă verbală, pentru zidirea de nou a sfintei bisericeii din comuna **Nadăș**, protopopiatul Buteni comitatul Aradului cu prețul de esclamarie 11814 cor. 23 fl.

Planul și preliminarul de spese se pot vedé la subscrisul și până în ziua de licitațiune ce se va ține la 8/21 Aprilie la orele 11 a. m. în localitatea școalei gr.-ort. române din loc.

Cel-ce voiește a primi lucrul, va trebui să depună vadiul de 10% dela suma preliminară în bani gata sau hârtii de valoare.

Antreprenorul, care va primi lucrul va suporta spesele de colăudare și spesele ce s'au făcut cu facearea planului și censurarea lui; pentru participarea la licitație nu au să capete diurne, viatic și spese de călătorie.

Pe lângă acestea, comitetul parochial își susține dreptul, de a prefera pe vre-un măestru cunoscut de solid și cu deplină garanță.

Nadăș, la 18/31 Martie 1903.

George Popovicu,

preot gr.-ort. rom. ca președ. comit. parochial

2—3

—□—